

IUSTITIA

PRAWO USTROJOWE

Nowy model urzędu sędziego. Uwagi na tle projektów ustaw przedstawionych przez SSP Iustitia

Krzysztof Dzedzic*

Doświadczenia ostatnich lat pokazały, że konieczne są zmiany w ustawach określających ustrój sądów w Polsce, które wzmocnią zapisane w Konstytucji gwarancje niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Należy zmienić zasady wyboru sędziów, aby mogli nimi zostać najlepsi kandydaci wykonujący inne zawody prawnicze, a nie tylko absolwenci szkoły kształcącej przyszłych sędziów i osoby wcześniej zatrudnione w sądach. Po powołaniu sędziego nie powinien zabiegać o awans ani o stanowisko w sądzie. Za organizację sądów powinna odpowiadać Krajowa Rada Sądownictwa, a za zarządzanie poszczególnymi sądami wybierany przez sędziów prezes sądu oraz organy samorządu sędziowskiego.

Wprowadzenie

Zasady niezależności sądów (art. 173 Konstytucji RP) i niezawisłości sędziowskiej (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP) oraz zawarte w Konstytucji gwarancje realizacji tych zasad: powoływanie sędziów na czas nieoznaczony (art. 179), nieusuwalność i nieprzenoszalność sędziów (art. 180), zapewnienie sędziom odpowiednich warunków pracy (art. 178 ust. 2), pozycja ustrojowa Krajowej Rady Sądownictwa (art. 179 i 186), nie mają służyć ochronie interesów sędziów, lecz realizacji prawa do sądu opartego na art. 45 Konstytucji RP, czyli przysługującego każdemu prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd¹. Co za tym idzie konstytucyjne prawo do sądu obejmuje prawo

do odpowiedniego ukształtowania przez ustawodawcę ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy², a elementy składające się na ten ustrój, czyli tryb powoływania sędziów, struktura sądów, organizacja wewnętrzna sądów danej kategorii, relacje instancyjne między nimi oraz w zakresie nadzoru judykacyjnego między sądami powszechnymi a Sądem Najwyższym³, powinny być określone w ustawie ustrojowej w taki sposób, by zapewnić każdej osobie skuteczną sądową ochronę jej praw.

Doświadczenia trwającego od 2015 r. kryzysu konstytucyjnego pokazały, że zagrożenia prawa do sądu niezależnego, bezstronnego i niezawisłego wynikają nie tyle z braku dostatecznych gwarancji konstytucyjnych, ale z niewłaściwych rozwiązań przyjętych w ustawach ustrojowych, obowiązujących także przed tym okresem. Dotyczy to w szczególności uregulowań w zakresie sposobu wyboru sędziów i ich awansowania, sprawowania przez sędziów funkcji w systemie hierarchicznego podporządkowania oraz nadzoru administracyjnego nad sądami. Oparty na tych regulacjach model sprawowania władzy publicznej przez sędziów został trafnie określony przez *P. Tuleję* jako urzędniczy, gdyż „niewiele różni się od sposobu sprawowania tej władzy przez urzędników administracji rządowej”⁴. Nie sposób nie zauważyć, że to właśnie ten „urzędniczy” model ustrojowej pozycji sędziego przyczynił się do wzięcia przez sędziów aktywnego udziału w podjętej przez władzę ustawodawczą i wykonawczą próbie podporządkowania władzy sądowniczej w drodze powołania KRS w składzie całkowicie uzależnionym od władzy politycznej i następnie powoływania i awansowania sędziów na wniosek tego upolitycznionego organu. To konkretni sędziowie, powołani w niebudzącej zastrzeżeń konstytucyjnych procedurze obowiązującej przed 2017 r., skuszeni perspektywą awansu lub sprawowania funkcji, zostali członkami KRS jako przedstawiciele partii politycznych (klubów parlamentarnych), udzielali poparcia wskazywanym przez partie polityczne kandydatom do KRS, wreszcie licznie brali udział w procedurze awansowej przed tym organem. Stopień zaangażowania niektórych sędziów w działania naruszające niezawisłość sędziowską i niezależność sądów wskazuje przy tym na takie ich deficyty czy to intelektualne, czy moralne, które powinny być ujawnione już na etapie prawidłowo prowadzonej selekcji do zawodu sędziego.

* Autor jest Sędzią WSA w Gorzowie Wlkp.

¹ Pogląd o instrumentalnym charakterze gwarancji niezawisłości sędziowskiej zawartych w przepisach Rozdziału VIII Konstytucji względem prawa do sądu określonego w art. 45 Konstytucji RP był wielokrotnie wyrażany w orzecznictwie TK, zob. wyroki: z 7.11.2005 r., P 20/04, OTK-A 2005, Nr 10, poz. 111; z 12.12.2012 r., K 1/12, OTK-A 2012, Nr 11, poz. 111, z 27.3.2013 r., K 27/12, OTK-A 2013, Nr 3, poz. 29.

² Wyrok TK z 20.10.2007 r., SK 7/06, OTK-A 2007, Nr 9, poz. 108.

³ Te elementy jako definiujące ustrój sądów zostały wskazane w wyroku TK z 27.3.2013 r., K 27/12, OTK-A 2013, Nr 3, poz. 29.

⁴ *P. Tuleja, Czy Konstytucja jest potrzebna do wymierzania sprawiedliwości?*, *Kwartalnik Iustitia*, 2019, Nr 2(36), s. 82–83.

Dlatego konieczne jest, by w nowych ustawach ustrojowych przyjęte zostały rozwiązania, które będą przyczyniać się do umacniania, a nie osłabiania konstytucyjnych gwarancji niezawisłości sędziów i niezależności sądów, co wymaga wprowadzenia nowych zasad wyboru sędziów oraz odejścia od obecnego „urzędniczego” modelu sprawowania władzy sądowniczej. Projekty ustaw przygotowane przez SSP Iustitia⁵ niewątpliwie zmierzają w tym kierunku zawierając propozycje zmian w sposobie dojścia do urzędu sędziego, stworzenia jednolitego stanowiska sędziego i odejścia od nadzoru administracyjnego nad sądami sprawowanego przez MS. Jednak tylko zupełnie nowy model wyboru sędziów, całkowita rezygnacja z procedury awansowej sędziów i hierarchicznej podległości organów sądów oraz wyeliminowanie nadzoru nad sądami innego niż sprawowany przez SN nadzór w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP)⁶, pozwoli na usunięcie zagrożeń dla niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów istniejących wewnątrz systemu wymiaru sprawiedliwości. Jednocześnie nowe rozwiązania w zakresie organizacji sądów i zapewnienia sędziom odpowiednich warunków pracy oraz wprowadzenie nowych form nadzoru SN, powinny zapewnić faktyczną realizację prawa do sprawnego i sprawiedliwego rozpatrywania spraw.

Powołanie na urząd, ocena pracy sędziego

Powołanie sędziego na czas nieoznaczony (art. 179 Konstytucji RP) ściśle powiązane z nieusuwalnością (art. 180 Konstytucji RP), stanowiąc fundamentalną gwarancję niezawisłości, stwarza równocześnie zagrożenie wynikające z możliwości popełnienia przez organy biorące udział w powołaniu sędziego – KRS i Prezydenta – błędu w wyborze, w wyniku którego powołani dożywotnio zostają sędziowie, którzy nie mają odpowiednich kwalifikacji merytorycznych i etycznych, dających rękojmię należytego sprawowania urzędu. Dlatego też niezwykle ważne jest właściwe ukształtowanie w nowej ustawie ustrojowej procedury poprzedzającej wniosek KRS do Prezydenta o powołanie sędziego. Z unormowań konstytucyjnych można wyprowadzić pewne wymagania w tym zakresie. Z uwagi na zasadę niezależności sądów i niezawisłości sędziowskiej kształt postępowania powinien gwarantować brak ingerencji władzy ustawodawczej i wykonawczej w dobór kandydatów, a ponadto umożliwiać taką selekcję kandydatów, aby powoływane na sędziego były osoby, które będą sprawować władzę sędziowską w sposób gwarantujący jednostce standard prawa do sądu określony w art. 45 Konstytucji RP oraz zapewnić kandydatom prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach (art. 60 Konstytucji RP)⁷.

Obecnie są dwa tryby obsadzania wolnych stanowisk sędziowskich konkursowy i pozakonkursowy – asesorski.

Asesura sądowa po jej usunięciu z systemu prawnego w następstwie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24.10.2007 r.⁸ została, na nieco zmienionych zasadach, przywrócona z dniem 1.1.2016 r.⁹, a od 21.6.2017 r.¹⁰ stanowi podstawową pozakonkursową drogę dojścia do zawodu sędziego, przewidzianą wyłącznie dla osób, które ukończyły aplikację sędziowską, odbywaną w ramach Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury i zdały egzamin sędziowski lub prokuratorski. Drugi tryb – konkursowy pozostawiono dla kandydatów z innych zawodów prawniczych.

W trybie asesorskim obsadzenie urzędu sędziego nie następuje w drodze konkursu, lecz przez przekształcenie stanowiska asesorskiego w stanowisko sędziowskie. Asesor ubiegając się o stanowisko sędziowskie w sądzie nie ma żadnej konkurencji, a selekcja w przypadku tego trybu odbywa się wcześniej – przy zdawaniu egzaminu na aplikację w KSSiP oraz egzaminu sędziowskiego, na podstawie wyników którego tworzona jest lista rankingowa, według której aplikanci dokonują wyboru wolnego stanowiska asesorskiego¹¹. Brak otwartego konkursu przy powołaniu na stanowisko asesorskie w sądzie powszechnym¹² oraz przy przekształceniu stanowiska asesorskiego na stanowisko sędziowskie, stanowi istotną wadę trybu asesorskiego. Przede wszystkim jednak z uwagi to, że asesor pełni obowiązki sędziego przez określony czas – 4 lata (art. 106i § 8 PrUSP), aktualne pozostają zastrzeżenia konstytucyjne wynikające z powierzenia czynności sędziowskich osobom, które nie mają przysługującej sędziom konstytucyjnej gwarancji niezawisłości związanej z powoływaniem na czas nieoznaczony (art. 179 Konstytucji RP). Dlatego też jednoznacznie pozytywnie należy ocenić całkowitą rezygnację w projektach Iustitii z instytucji asesora.

Wobec odejścia od trybu asesorskiego i pozostawienia trybu konkursowego jako jedyne sposobu obsadzania sta-

⁵ Projekt ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, dalej jako: ProjPrUSP oraz projekt ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, dalej jako: ProjKrRadSądU, Zespół ekspertów Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”, Społeczne projekty ustaw służące odbudowie wymiaru sprawiedliwości, 2024. Projekty obu ustaw z uzasadnieniami, dostępne na stronie: <https://www.profinfo.pl/spoleczne-projekty-ustaw>.

⁶ Szerzej na temat nadzoru nad sądami zob. K. *Dziedzic*, Jaki powinien być nadzór nad sądami, *Kwartalnik Iustitia*, 2023, Nr 3(51), s. 133–140.

⁷ K. *Weitz*, w: *Konstytucja RP. Komentarz*, red. M. *Saffan*, L. *Bosek*, kom. do art. 179, teza V.2, *Legalis*.

⁸ Wyrok TK z 24.10.2007 r., SK 7/06, OTK-A 2007, Nr 9, poz. 108.

⁹ Ustawa z 10.7.2015 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 1224 ze zm.).

¹⁰ Ustawa z 11.5.2017 r. o zmianie ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r. poz. 1139 ze zm.).

¹¹ S. *Steinborn*, Kryteria i procedura nominacji sędziów w Polsce, w: *Kryteria i procedura wyboru sędziów sądów powszechnych w wybranych państwach europejskich*, red. M. *Małolepszy*, *Legalis*.

¹² Odmienne niż w sądach powszechnych na stanowisko asesora sądowego w wojewódzkim sądzie administracyjnym, może zgłosić się wielu kandydatów, spośród których KRS może wybrać jednego, którego przedstawi Prezydentowi RP (art. 6a PrUSA, art. 35–37 KrRadSądU).

nowisk sędziowskich jeszcze większego znaczenia nabiera nadanie właściwego kształtu procedurze konkursowej poprzedzającej wybór kandydata przedstawianego przez KRS Prezydentowi. Obecnie w trybie konkursowym KRS dokonuje wyboru spośród kandydatów kierując się przede wszystkim sporządzoną przez sędziego wizytatora oceną kwalifikacji kandydatów, a ponadto uwzględnia: doświadczenie zawodowe, w tym doświadczenie w stosowaniu przepisów prawa, dorobek naukowy, opinie przełożonych, rekomendacje, publikacje i inne dokumenty dołączone do karty zgłoszenia, opinię kolegium właściwego sądu oraz ocenę właściwego zgromadzenia ogólnego sędziów (art. 35 ust. 2 KrajRadSądU). Zwraca uwagę, że konkurs przeprowadzany przez KRS zarówno według obowiązujących przepisów, jak i projektu Iustitii (art. 52 ProjKrajRadSądU) oparty jest na systemie kooptacji, w którym oceny kwalifikacji kandydatów na sędziów dokonują sędziowie wizytatorzy z okręgu, w którym ma orzekać oceniany kandydat, następnie kandydat opiniowany jest przez organy samorządu sędziowskiego (kolegium i zgromadzenie sędziów) sądu, w którym ubiega się o stanowisko, a decyzję o wyborze kandydata podejmuje KRS, która składa się w większości z przedstawicieli środowiska sędziowskiego (15 członków na ogólną liczbę 25). Na wady kooptacji przy wyborze sędziów wskazywał już 100 lat temu *E. Waškowski* trafnie stwierdzając, że prowadzić ona może do „nepotyzmu i stworzenia zamkniętej kasty”, ograniczając liczbę kandydatów do osób dobrze znanych w sądzie, w którym obsadzone jest wolne miejsce¹³. O tym, że w obecnym systemie wyboru sędziów kooptacja ogranicza dopływ do zawodu sędziowskiego osób z doświadczeniem zdobytym w innych zawodach prawniczych, świadczy analiza powołań zawarta w raporcie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, z której wynika, że w okresie od 2018 r. do sierpnia 2023 r., wśród nowo powołanych sędziów osoby wykonujące inne zawody prawnicze stanowiły: w sądach apelacyjnych tylko 3% (6 na 178 powołań, pozostałe to sędziowie), w sądach okręgowych 6% (53 na 877 powołań, pozostałe to sędziowie), w sądach rejonowych 20% (149 na 988 powołań, 422 to asesorzy, a 358 referendarze sądowi i asystenci sędziów)¹⁴.

Projekt Iustitii zakłada wprowadzenie do systemu wyboru sędziów podmiotu społecznego w postaci Rady Społecznej przy KRS¹⁵, której zadaniem ma być m.in. przedstawianie opinii w sprawach rozpatrywania i oceny kandydatów na stanowiska sędziowskie (35 ust. 1 w zw. z art. 7 pkt 1 ProjKrajRadSądU). W projekcie nie sprecyzowano jednak w oparciu o co i na jakim etapie postępowania przed KRS opinie te mają być wydawane oraz czy mają dotyczyć wszystkich kandydatów czy tylko niektórych. Dużo lepsza propozycja, jeżeli chodzi o procedurę konkursową poprzedzającą wniosek KRS o powołanie na urząd sędziego, wzorowana na rozwiązaniach niderlandzkich, została przedstawiona przez Fundację Court Watch Polska w raporcie „Ku sprawiedliwości. Mapa

drogowa reformy konkursów na stanowiska sędziowskie”¹⁶. Zakłada ona, że konkursy na stanowiska sędziowskie byłyby przeprowadzane przez odrębny od KRS, wyspecjalizowany podmiot – Krajową Komisję ds. Wyboru Sędziów, w skład której wchodziłoby pochodzący z różnych środowisk profesjonalistów z doświadczeniem w zarządzaniu ludźmi i realizacją procesów rekrutacji. Komisja stosując metody rekrutacji i selekcji oparte na badaniach naukowych i korzystając z badań psychologicznych kandydatów badałaby w transparentnym postępowaniu ich potencjał intelektualny, cechy osobowości, kompetencje potrzebne w pracy sędziego i predyspozycje do opanowania tych, których kandydatowi brakuje.

W przypadku konkursów przeprowadzanych przez Komisję warto rozważyć celowość odejścia od przeprowadzania odrębnych konkursów na konkretne wolne stanowisko sędziowskie i wprowadzenie ogólnokrajowych konkursów sędziowskich np. w cyklach rocznych. Aby zapewnić jak najszerszy udział w procedurze konkursowej kandydatów z różnych środowisk prawniczych, unikając jak w dotychczasowym systemie dominacji absolwentów KSSiP, można stworzyć w konkursie prowadzonym przez Komisję odrębne pule dla kandydatów po egzaminie sędziowskim (którzy ukończyli KSSiP bądź zdali egzamin sędziowski spełniając określone warunki zatrudnienia w sądzie na stanowiskach asystentów sędziów i referendarzy) oraz dla kandydatów bez zdanego egzaminu sędziowskiego (wykonujących przez określony czas inne zawody prawnicze lub mających odpowiedni dorobek naukowy). Ułatwiłoby to Komisji dokonanie oceny kandydatów z zachowaniem jednolitych kryteriów, umożliwiającą rzetelne porównanie kandydatów. Komisja w transparentnej procedurze oceniałaby kandydatów w poszczególnych pulach, a następnie kandydaci ci w określonym czasie (np. 5 lat od konkursu, w którym brali udział) mogliby zgłaszać się na wolne stanowiska w konkretnych sądach. KRS kierując się z góry określonym parytetem zapewniającym powoływanie sędziów z różnym doświadczeniem zawodowym, wybierałaby najlepszego kandydata w oparciu o oceny dokonane przez Komisję. Taka procedura nie preferowałaby w żaden sposób kandydatów z określonym doświadczeniem zawodowym, w szczególności związanych zawodowo z sądem, w którym obsadzone jest wolne stanowisko sędziowskie, a ograniczenie

¹³ *E. Waškowski*, O sposobach powoływania na urzędy sędziowskie, *Głos Prawa. Przegląd Prawniczy Allerhanda*, 2020, t. 3, Nr 2(6), poz. 28, s. 392–393.

¹⁴ Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Powołania sędziów w latach 2018–2023 na wniosek tzw. „nowej” Krajowej Rady Sądownictwa. Analiza statystyczna, https://hfhr.pl/upload/2023/10/raport_powołania_sedziow_przez_nowa_krs.pdf

¹⁵ W skład tej Rady mieliby wchodzić: po jednym przedstawicielu radców prawnych, adwokatów, notariuszy, komorników, Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, RPO, prokuratorów oraz trzech przedstawicieli organizacji pozarządowych wskazani po jednym przez Prezydenta, Sejm i Senat (art. 35 ust. 2 ProjKrajRadSądU).

¹⁶ Zob. <https://amicus.courtwatch.pl/files/2023/12/Mapa-drogowa-reformy-konkursow-na-stanowiska-sedziowskie.pdf>

elementów kooptacji wynikałoby z tego, że na żadnym etapie postępowania nie byłoby potrzeby dokonywania oceny kwalifikacji kandydatów przez sędziów wizytatorów, czy też wyrażania opinii o kandydatach przez organy samorządu sędziowskiego. Wylimitowałyby to brak zaufania potencjalnych kandydatów do procedury, w której pewne grupy mają uprzywilejowaną pozycję (absolwenci KSSiP, osoby znane w sądach, w których obsadzane jest stanowisko), co mogłoby być krokiem w kierunku pożądanego modelu urzędu sędziego jako ukoronowania zawodów prawniczych. Proponowane rozwiązanie miałyby też tę zaletę, że znacząco skrócony zostałby okres, w którym etat sędziowski byłby nieobsadzony, gdyż po obwieszczeniu o wolnym stanowisku sędziowskim nie byłoby etapu oceny kandydata przez KRS, a tylko wybór spośród kandydatów, którzy wcześniej w ramach procedury konkursowej zostali już ocenieni przez Komisję.

Wprowadzenie do systemu wyboru sędziów nowego podmiotu – Komisji ds. Wyboru Sędziów, nie naruszałoby konstytucyjnej kompetencji KRS polegającej na przedstawianiu wniosku w sprawie powołania na stanowisko sędziowskie (art. 179 Konstytucji RP), gdyż w istocie Komisja przeprowadzając konkurs przygotowywałaby tylko materiał (zastępujący dotychczasowe oceny kwalifikacji kandydatów dokonywane przez sędziów wizytatorów i opinie sędziowskich organów samorządowych), na podstawie którego KRS dokonywałaby wyboru kandydata, przy czym wybór dokonany przez KRS powinien podlegać kontroli sądowej¹⁷, a ostatecznie byłby weryfikowany przez Prezydenta. Nowa ustawa ustrojowa powinna bowiem zakończyć spór związany z charakterem kompetencji Prezydenta do powoływania sędziów na wnioski KRS, dotyczący tego czy Prezydent może nie uwzględnić wniosku KRS, czy też wniosek ten jest dla niego wiążący. Należy przyjąć budzące najmniej kontrowersji rozwiązanie, że Prezydent w wyjątkowych, szczególnych, uzasadnionych wypadkach jest władny nie uwzględnić wniosku KRS, przy czym powinno to znajdować wyraz nie w akcie odmowy powołania, lecz w wystąpieniu do KRS o to, aby ponownie rozważyła sprawę¹⁸.

Nawet przy optymalnej procedurze wyboru, może się okazać, że w praktyce orzeczniczej wybrany kandydat nie potwierdzi swoich walorów, wykazując brak zdolności do kompetentnego i efektywnego wymierzania sprawiedliwości. W dotychczasowym systemie praktyczna weryfikacja predyspozycji danej osoby do wykonywania zawodu sędziego stanowiła uzasadnienie dla czasowego powierzenia funkcji sędziowskich asesorum. W projektach Iustitii, wobec rezygnacji z instytucji asesury, zaproponowano wprowadzenie systemu ocen okresowych sędziów rozpoczynających urzędowanie w celu zbadania poziomu merytorycznego orzecznictwa sędziego, sprawności i efektywności podejmowanych czynności i organizowania pracy, a także kultury urzędowania (art. 130 ProjPrUSP). Jak wskazano w uzasadnieniu projektu, oceny

okresowe oprócz tego, że mają umożliwić zweryfikowanie czy osoby powołane do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego dają należyłą ręką sprawowania tego urzędu w sposób odpowiedzialny i prawidłowy, powinny także stanowić wsparcie dla sędziego na wstępnym etapie jego pracy, zawierając sugestie pozwalające na poprawę standardów lub usprawnienie podejmowanych przez niego czynności¹⁹. Oceniając pozytywnie wprowadzenie ocen okresowych, nie można zgodzić się z propozycją wyznaczania do ich dokonywania sędziów wizytatorów z okręgu, w którym orzeka oceniany sędzia oraz z możliwością wszczęcia w następstwie negatywnych ocen postępowania dyscyplinarnego w stosunku do ocenianego sędziego. System ocen okresowych powinien funkcjonować w ramach nadzoru nad orzecznictwem sprawowanego przez SN (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP), a oceny powinny być dokonywane przez sędziów wizytatorów, powoływanych przez Prezesa SN, w drodze losowania spośród sędziów z innych okręgów niż ten, w którym orzeka oceniany sędzia. Negatywny wynik dwóch ocen okresowych nie może uzasadniać pociągnięcia sędziego do odpowiedzialności dyscyplinarnej i wszczęcia postępowania dyscyplinarnego w przedmiocie złożenia tego sędziego z urzędu (art. 130 § 3 w zw. z art. 191 ProjPrUSP). Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów za wydane orzeczenia może mieć bowiem charakter absolutnie wyjątkowy i dotyczyć jedynie orzeczeń skrajnie niesprawiedliwych w sposób rażąco naruszających prawa człowieka²⁰. Nie mogą natomiast stanowić deliktu dyscyplinarnego stwierdzone przez sędziów wizytatorów, w ramach przeprowadzanych ocen okresowych, uchybienia w zakresie poziomu merytorycznego orzecznictwa sędziego, sprawności i efektywności podejmowanych czynności i organizowania pracy oraz kultury urzędowania, które łącznie złożyły się na negatywny wynik tych ocen. Zgodnie z art. 183 ust. 1 Konstytucji RP jedynym organem uprawnionym do sprawowania nadzoru nad sądami powszechnymi w zakresie orzekania jest Sąd Najwyższy i w związku z tym tylko ten sąd władny jest dokonywać badania prawidłowości ocen okresowych. W przypadku ocen negatywnych, których prawidłowość zostanie potwierdzona w postępowaniu przed SN, sąd ten powinien mieć możliwość orzeczenia o złożeniu sędziego z urzędu. Wynikająca z art. 180 Konstytucji RP gwarancja nieusuwalności sędziego nie ma bowiem charakteru absolutnego, gdyż ustrojodawca w ust. 2 tego artykułu dopuścił możliwość złożenia sędziego

¹⁷ Konieczność zapewnienia kandydatom, których kandydatury podda no ocenie KRS, prawa do odwołania do sądu od uchwał Rady w tym przedmiocie została stwierdzona przez TK w wyroku z 27.5.2008 r., SK 57/06, OTK-A 2008, Nr 4, poz. 63.

¹⁸ K. Weitz, w: Konstytucja RP. Komentarz, red. M. Safjan, L. Bosek, kom. do art. 179, teza VI.2, Legalis i powołana tam literatura.

¹⁹ Uzasadnienie ProjPrUSP, s. 232.

²⁰ P. Tuleja, Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego za wydane orzeczenie jako instrument naruszania sędziowskiej niezawisłości, w: Wokół kryzysu praworządności, demokracji i praw człowieka. Księga jubileuszowa Profesora Mirosława Wyrzykowskiego, red. A. Bodnar, A. Płoszka, 2020, s. 341.

z urzędu, pod warunkiem że nastąpi to na mocy orzeczenia sądu i tylko w przypadkach określonych w ustawie. Realizacja gwarancji nieusuwalności nie wyklucza zatem możliwości dokonywania ocen pracy sędziego i w wypadku, gdy oceny te wskazują, że sędzia nie daje należytej ręką sprawowania urzędu w sposób odpowiedzialny i prawidłowy, powinna istnieć możliwość orzeczenia przez sąd o złożeniu takiego sędziego z urzędu. Należy pamiętać, że podstawowym celem regulacji zawartej w art. 180 Konstytucji RP nie jest ochrona sędziów, lecz zapewnienie prawidłowego funkcjonowania władzy sądowniczej w interesie ogółu²¹. Nie ma zatem konstytucyjnych przeszkód, by o złożeniu sędziego z urzędu na skutek negatywnych ocen okresowych orzekał SN, w ramach wykonywania nadzoru nad orzecznictwem, przy czym warunkiem koniecznym jest bardzo ściśle określenie zarówno zasad przeprowadzania ocen okresowych, jak i postępowania przed SN w zakresie kontroli prawidłowości tych ocen, w kontekście ewentualnego orzeczenia o złożeniu sędziego z urzędu.

W proponowanym modelu selekcja do zawodu sędziego byłaby wielostopniowa i prowadzona przez wiele podmiotów, co w istotny sposób ograniczyłoby możliwość popełnienia błędu w wyborze. Najpierw Komisja ds. Wyboru Sędziów przeprowadzałaby otwarty, transparentny konkurs, w którym na równych zasadach mogłyby wziąć udział osoby z różnym doświadczeniem zawodowym, następnie KRS w oparciu o wyniki konkursu dokonywałaby wyboru kandydata na stanowisko w konkretnym sądzie, przy czym wybór ten podlegałby kontroli sądowej oraz weryfikacji dokonywanej przez Prezydenta, po czym w ramach nadzoru sprawowanego przez SN dokonywane byłyby okresowe oceny pracy sędziego. Dalszej dyskusji wymaga, ile ocen okresowych powinno być i po jakim okresie urzędowania sędziego należy ich dokonywać (projekt przewiduje trzy oceny po upływie roku, 2 lat oraz 3 lat i 6 miesięcy od objęcia stanowiska). W późniejszym okresie sędzia może być oceniany wyłącznie w trybie kontroli instancyjnej oraz w trybie nadzoru nad orzekaniem sprawowanego przez SN, przy czym nadzór ten obejmujący zgodność orzecznictwa z Konstytucją i ustawami oraz jednolitość i sprawność orzecznictwa, powinien mieć ściśle określone ramy, tak aby nie stwarzał zagrożenia dla niezawisłości sędziowskiej. Sędzia w zakresie orzekania nie powinien być natomiast w żaden sposób oceniany, w szczególności w jakiegokolwiek procedurze awansowej, przez osoby pełniące funkcje związane z organizacją pracy sądu – prezesa sądu, przewodniczących wydziałów, innych sędziów swojego sądu działających w ramach organów samorządowych, ani też przez sędziów wizytatorów z tego samego okręgu sądowego. System kooptacji, kojarzony zarówno z wyborem sędziów, jak i ich awansowaniem na podstawie ocen dokonywanych przez innych sędziów, nie przyczynia się bowiem do budowania autorytetu urzędu sędziego i wzmocnienia poczucia społecznego zaufania do sądów.

Struktura sądów, miejsce urzędowania sędziego

Zgodnie z art. 175 ust. 1 Konstytucji RP strukturę sądownictwa stanowią Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne i sądy wojskowe. Jednocześnie uregulowana w art. 176 ust. 1 Konstytucji RP zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego wymaga od ustawodawcy takiego ukształtowania struktury sądów, aby w każdej sprawie sądowej strona postępowania mogła zaskarżyć wyrok sądu I instancji do sądu instancyjnie wyższego. Struktura sądów powszechnych, administracyjnych i wojskowych musi być zatem zorganizowana w system co najmniej dwuszczęblowy, w którym istnieje hierarchia wyrażająca się w zdolności sądu wyższej instancji do narzucenia sądowi niższej instancji sposobu i kierunku rozstrzygnięcia w sprawie²².

Jak podkreśla się w orzecznictwie TK „jeśli chodzi o status sędziów i wymaganie niezawisłości – Konstytucja jednolicie traktuje wszystkich sędziów i wszystkie sądy. Konstytucja nie daje żadnych podstaw do stwierdzenia, że z uwagi na to, iż określone sądy rozpatrują sprawy o «mniejszym znaczeniu» niż sądy wyższego szczebla, można obniżyć w nich standardy wskazane w art. 45 ust. 1 Konstytucji. Standardy te obejmują w równym stopniu sądy wszystkich szczebli i wszystkich instancji”²³. Nie ma żadnych konstytucyjnych przesłanek uzasadniających przyjęcie, że hierarchia instancyjna sądów odnosząca się do rozstrzygnięcia konkretnej sprawy może być rozciągana na inne sfery działalności sądów, w szczególności, by wynikało z niej jakiegokolwiek podporządkowanie organów sądów niższego instancyjnie szczebla, organom sądów szczebla wyższego. Struktura hierarchiczna z dokonywanym w jej ramach awansem, charakterystyczna dla modelu idealnej biurokracji stworzonego przez *Maxa Webera* na początku XX w., zupełnie nie przystaje do struktury władzy sądowniczej, która powinna być oparta na samodzielności i niezależności działających w jej ramach sądów oraz niezawisłości sędziów. Jak wskazuje się w orzecznictwie ETPC niezależność sądów wymaga, aby poszczególni sędziowie byli wolni nie tylko od niepożądanych wpływów spoza wymiaru sprawiedliwości, lecz także od wewnątrz. Ta wewnętrzna niezależność sądów wymaga, aby byli oni wolni od dyrektyw lub nacisków ze strony innych sędziów lub osób pełniących obowiązki administracyjne w sądzie²⁴. Należy pamiętać, że gwarancje niezawisłości sędziowskiej obejmują wszystkich sędziów, także funkcyjnych, a w związku z tym również przy realizacji zadań związanych z zapewnieniem odpowiednich warunków funkcjonowania sądu i jego organizacją, prezes

²¹ Wyrok TK z 25.2.2002 r., SK 29/01, OTK-A 2002, Nr 1, poz. 5.

²² L. Garlicki, w: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, red. L. Garlicki, T. IV, Warszawa 2005, kom. do art. 176, tezy 6–7.

²³ Wyrok TK z 20.10.2007 r., SK 7/06, OTK-A 2007, Nr 9, poz. 108.

²⁴ Wyrok ETPCz z 22.12.2009 r., *Parlov-Tkalčić przeciwko Chorwacji*, skarga nr 24810/06, pkt 86.

sądu będący sędzią, nie powinien funkcjonować w strukturze hierarchicznej podległości. Dlatego też zasadnicze zastrzeżenia budzi pozostawienie w projekcie Iustitii dotychczasowych regulacji stanowiących o podległości prezesów sądów niższego szczebla instancyjnego, prezesom sądów szczebla wyższego np. w zakresie monitorowania urzędowania sądów (art. 49 § 4 ProjPrUSP), podejmowania środków służących zapewnieniu właściwego urzędowania sądu (art. 58 § 4 ProjPrUSP), czy zaleceń zmian podziału czynności (art. 77 § 2 i 4 ProjPrUSP). Należy podkreślić, że nie tylko brak jest przesłanek ustrojowych, ale też nie ma żadnych praktycznych względów przemawiających za tym, aby organy sądów wyższego szczebla instancyjnego miały jakiekolwiek kompetencje zarządcze w zakresie warunków i organizacji pracy czy obsady osobowej sądów niższego szczebla. Nie jest przecież tak, że o tym jak powinien być zorganizowany dany sąd wie lepiej prezes innego sądu.

Ponieważ Konstytucja jednolicie traktuje wszystkich sędziów i wszystkie sądy, słusznie przewidziano w projektach Iustitii jednolity urząd sędziego sądów powszechnych w miejsce dotychczasowego podziału na sędziów sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych. Nie budzi również zastrzeżeń odstąpienie od określenia miejsca urzędowania sędziego w akcie powołania i przyznanie kompetencji w tym zakresie KRS. Z art. 179 Konstytucji RP wynika jedynie, że akt powołania powinien określać wymieniony w tym przepisie rodzaj sądu (powszechny, administracyjny, wojskowy, SN) natomiast nie jest konieczne wskazywanie w akcie powołania konkretnego sądu, w którym sędzia będzie pełnił urząd. Powołanie następuje na czas nieoznaczony i zmiana siedziby sądu w trakcie pełnienia urzędu jest czymś naturalnym. Z uwagi na stanowiącą istotną gwarancję niezawisłości nieprzenoszalność sędziów (art. 180 Konstytucji RP) decyzja o wyznaczeniu nowego miejsca urzędowania (w drodze przeniesienia lub delegowania) podejmowana może być tylko na wniosek sędziego lub za jego zgodą i powinna należeć do KRS. Wobec wprowadzenia jednolitego urzędu sędziego sądów powszechnych nie ma przy tym żadnych powodów, aby przeniesienie sędziego do sądu wyższego szczebla instancyjnego traktować jako awans zawodowy czy finansowy. Jak trafnie wskazano w uzasadnieniu projektu Iustitii sędziowie „nie powinni koncentrować się na budowaniu pozycji w strukturach sądownictwa, lecz wszyscy na tych samych zasadach wykonywać swoje podstawowe zadanie polegające na sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, do którego zostali jednakowo powołani”²⁵. Co za tym idzie na żadnym etapie pełnienia urzędu sędzia nie powinien zabiegać o awans, a zmiana miejsca urzędowania sędziego na sąd wyższego rzędu instancyjnego powinna odbywać się na tych samych zasadach jak zmiana na sąd tego samego lub niższego rzędu. Zbędny jest przyjęty w projekcie Iustitii dualizm w obsadzaniu stanowisk w sądach okręgowych i apelacyjnych, w drodze zmiany miejsca urzędowania w przypadku sędziów

lub w drodze powołania w przypadku kandydatów, którzy nie są sędziami (art. 125 i 126 ProjPrUSP). Uzasadnione jest by w sądach wyższego szczebla instancyjnego orzekali wyłącznie sędziowie z doświadczeniem zdobytym w sądach I instancji, a obsadzenie stanowisk w sądach wyższej instancji powinno następować wyłącznie w drodze przeniesienia sędziego przez KRS, ewentualnie poprzedzonego delegowaniem na czas określony. W przypadku złożenia kilku wniosków o przeniesienie do sądu wyższego rzędu, KRS dokonując wyboru, oprócz kryteriów branych pod uwagę przy przeniesieniu do sądu tego samego lub niższego rzędu, wskazanych w art. 137 ProjPrUSP (racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego, potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów, okoliczności wynikające z uzasadnienia poszczególnych wniosków), powinna uwzględniać również staż orzeczniczy w rozpoznawaniu spraw określonego rodzaju.

Wobec wprowadzenia jednolitego urzędu sędziego sądów powszechnych niekonsekwencją jest pozostawienie w projekcie Iustitii różnych stawek wynagrodzenia dla sędziów sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych (art. 169 ProjPrUSP). Należy zauważyć, że wynikające z art. 178 ust. 2 Konstytucji RP prawo do wynagrodzenia odpowiadającego godności urzędu sędziego obejmuje wszystkich sędziów, a nie tylko sędziów określonego szczebla instancyjnego. Wysokość wynagrodzeń sędziów nie powinna być zatem w jakimkolwiek stopniu uzależniona od szczebla instancyjnego sądu, w którym pełnią urząd. Gdyby jednak okazało się, że na wolne stanowiska w sądach wyższego rzędu nie zgłasza się odpowiednia liczba sędziów, KRS powinna mieć możliwość przyznania dodatku do wynagrodzenia przewidzianego w art. 171 ProjPrUSP.

Projekt Iustitii przewiduje, tworzenie i znoszenie sądów w drodze ustawy (art. 2 § 2 ProjPrUSP), jednak bardziej racjonalne, a przy tym niezagrażające niezależności sądów byłoby przyznanie kompetencji w tym zakresie KRS. Rada powinna mieć bowiem całość kompetencji związanych z organizacją sądów, a więc tworzenie i znoszenie zarówno sądów, jak i wydziałów w sądach, określanie obszarów ich właściwości i zakresów rozpoznawanych spraw oraz obsadę kadrową sądów. Bardzo pomocna przy wykonywaniu tych zadań powinna być przewidziana w projekcie Iustitii jawna mapa dostępności ochrony prawnej udzielanej przez sądy (mapa sądownictwa powszechnego – art. 43 ProjPrUSP), zawierająca dane obrazujące rzeczywisty stan obciążenia pracą poszczególnych sądów.

Wprowadzenie jednolitego urzędu sędziego sądów powszechnych nie wymaga jednoczesnego odejścia od dotychczasowej trójszczeblowej struktury, w której sprawy I instancji trafiają bądź do sądu rejonowego bądź okręgowego i odpowiednio sprawy w II instancji do sądu okręgowego bądź ape-

²⁵ Uzasadnienie ProjPrUSP s. 225.

lacyjnego. Jakkolwiek bardziej racjonalna wydaje się struktura dwuszczeblowa oparta na podziale terytorialnym – sąd I instancji na poziomie powiatu, sąd II instancji – na poziomie województwa, z pozostawieniem innych, istniejących, jednostek jako wydziałów zamiejscowych, to jednak tak radykalnej zmiany nie należy przeprowadzać w obecnej, krytycznej wręcz sytuacji sądów, jeżeli chodzi o czas rozpoznawania spraw. Ostateczną strukturę sądów powinna określić KRS, która prowadząc na podstawie mapy sądownictwa powszechnego racjonalną politykę w zakresie tworzenia i znoszenia sądów, wydziałów w sądach oraz obsady kadrowej sądów, powinna stopniowo dążyć do zapewnienia równomiernej dostępności ochrony prawnej udzielanej przez sądy i jednocześnie równomiernego obciążenia sądów, a docelowo także do optymalnej, dwuszczeblowej struktury sądownictwa.

Zapewnienie sędziom odpowiednich warunków pracy, organizacja pracy sądu

Jedną z gwarancji niezawisłości sędziowskiej jest zapewnienie sędziom odpowiednich warunków organizacyjnych i materialnych związanych z funkcjonowaniem sądu, w którym pełnią urząd. Jak stanowi art. 178 ust. 2 Konstytucji RP, sędziom zapewnia się warunki pracy odpowiadające godności urzędu oraz zakresowi ich obowiązków. Należy pamiętać, że to wyłącznie sędziowie wykonują zadanie polegające na wymierzaniu sprawiedliwości i w związku z tym zapewnienie im właściwych warunków pracy oraz prawidłowa organizacja tej pracy decydują o efektywności i jakości pracy sądów, a w efekcie o realizacji określonego w art. 45 Konstytucji RP prawa do sądu. Zapewnienie warunków pracy sędziego obejmuje odpowiednie budynki sądów z właściwym ich wyposażeniem, należytą obsadę etatową odpowiednio przygotowanych do wykonywania swoich zadań asystentów sędziów i urzędników sądowych, wyposażenie ich w niezbędny sprzęt komputerowy, programy informatyczne, urządzenia biurowe itp. oraz właściwe określenie zakresu zadań sędziego²⁶.

Aby możliwe było zachowanie pełnej niezależności sądów i niezawisłości sędziów, zadania związane z zapewnieniem odpowiednich warunków funkcjonowania sądu oraz za właściwą organizację pracy sądu powinien wykonywać wybierany przez sędziów – prezes danego sądu, współdziałając w tym zakresie z organami samorządowymi sędziów tego sądu. Sędzia, także funkcyjny, nie może być natomiast petentem, jeżeli chodzi o zapewnienie mu właściwych warunków pracy, zabiegającym o względy innych sędziów (pełniących funkcje w sądach wyższego szczebla instancyjnego), urzędników MS czy też jakiegoś innego, centralnego organu²⁷. W wykonywaniu zadań związanych z zapewnieniem odpowiednich warunków funkcjonowania sądu, prezesa powinien wspomagać dyrektor sądu. Dla zapewnienia pełnej niezależności i samodzielności wszystkich sądów, również dyrektor nie

powinien funkcjonować w systemie hierarchicznego podporządkowania dyrektorom innych sądów w zakresie zadań i kompetencji dysponowania budżetem oraz kontroli nad gospodarką finansową i gospodarowaniem mieniem Skarbu Państwa. W związku z tym projekty planów finansowych powinny być przygotowywane odrębnie przez każdy sąd, a możliwość dokonywania korekt w tych planach powinna mieć wyłącznie KRS uchwalając projekt planu dochodów i wydatków sądownictwa²⁸.

Dyrektor powinien podlegać prezesowi sądu, gdyż to wybrany przez sędziów prezes wie najlepiej jakie powinny być optymalne warunki funkcjonowania sądu, aby możliwe było sprawne i efektywne wykonywanie zadań polegających na wymierzaniu sprawiedliwości przez sędziów tego sądu. Wprowadzenie elementów tzw. menedżeryzmu w zakresie spraw finansowych i gospodarczych sądów jest jak najbardziej celowe, jednak nie może prowadzić do swoistej dwuwładzy w sądzie i ograniczenia wpływu sędziów na funkcjonowanie sądów. Co za tym idzie, dyrektor nie powinien być organem sądu, ani też zwierzchnikiem służbowym pracowników sądów niebędących sędziami. Postulowane od dawna biuro sędziego (sędzia oraz obsługujący przydzielone mu sprawy asystenci i urzędnicy), wobec nieuchronnego wprowadzania do sądownictwa rozwiązań AI, będzie prawdopodobnie w większości składać się z asystentów, których zadaniem będzie tworzenie promptów dla modeli AI, służących poprawności decyzji podejmowanych przez sędziów²⁹. W takim modelu funkcjonowania sądu zadaniem prezesa sądu jako zwierzchnika służbowego pracowników sądu innych niż sędziowie, powinno być planowanie i koordynowanie pracy biur poszczególnych sędziów oraz zapewnienie im, przy udziale dyrektora sądu, właściwych warunków pracy w zakresie środków materialnych.

Jeżeli chodzi o wewnętrzną organizację pracy sądu to należy pamiętać, że jednym z warunków pracy sędziego powiązanych z godnym sprawowaniem jego urzędu jest stopień obciążenia zadaniami, jakie zostały na niego nałożone. Dlatego też przy przydziale sędziów do poszczególnych wydziałów i ustaleniu zasad przydziału konkretnych spraw sędziom danego wydziału należy zapewnić równomierne obciążenie wszystkich sędziów, uwzględniając jednocześnie

²⁶ M. Laskowski, Warunki pracy sędziego a godność sprawowanego przez niego urzędu, w: *Pozycja ustrojowa sędziego*, red. R. Piotrowski, 2015, s. 72–76.

²⁷ Jak to ujął Prezes SSP Iustitia K. Markiewicz: „Chcemy sądów dobrze zarządzanych, a nie na zasadzie komitetu centralnego, które z Warszawy będzie decydowało, co zrobić w sądzie np. w Siemianowicach Śląskich”, *Ještěmy z Iustitii*, Kwartalnik Iustitia, 2023, Nr 4(52), s. 174.

²⁸ W tym zakresie celowa byłaby zmiana treści art. 298 i 299 ProjPrUSP.

²⁹ Szerzej o możliwościach wykorzystania AI w sądownictwie zob. Raport Rekomendacje w zakresie zastosowania sztucznej inteligencji w sądownictwie i prokuraturze, przygotowany przez Grupę Roboczą ds. Sztucznej Inteligencji (GRAI) działającą przy Ministerstwie Cyfryzacji, <https://www.gov.pl/web/ai/raport-rekomendacje-w-zakresie-zastosowania-sztucznej-inteligencji>.

ich specjalizacje. W związku z tym, w realizacji zadań związanych z wewnętrzną organizacją pracy sądu, zasadniczą rolę powinny odgrywać organy samorządu sędziowskiego. Wobec braku hierarchicznej podległości sądów (innej niż instancyjna), zbędne jest przy tym tworzenie hybrydowych organów samorządowych w postaci kolegiów sędziów okręgu i apelacji (w skład których mieliby wchodzić sędziowie z sądów danego okręgu czy apelacji) i przyznanie im kompetencji odnoszących się do różnych sądów (art. 28–31 ProjPrUSP). Nie ma bowiem żadnych powodów, by w kwestiach dotyczących danego sądu np. zakresów czynności sędziów, decydowali sędziowie innych sądów.

Nowe kompetencje przewidziane w ustawach ustrojowych dla KRS obejmujące organizację sądów (tworzenie i znoszenie sądów oraz wydziałów w sądach, obsada sędziowska), nie wiążą się bezpośrednio z zapewnieniem odpowiednich warunków organizacyjnych i techniczno-majątkowych w poszczególnych sądach, które to zadanie powinno należeć do organów danego sądu. W związku z takim podziałem kompetencji oraz powierzeniem wyłącznie SN zadań związanych z nadzorem nad sądami, nie ma potrzeby określania nowych kompetencji KRS jako zarządzania sądami. Wprowadzenie do ustroju sądów nowych pojęć takich jak zarządzanie sądami, monitorowanie urzędowania sądów, ewaluacja działalności sądów, wobec ich niejednoznaczności, może bowiem rodzić obawy w kontekście możliwego ograniczenia niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów. Wystarczający w tym zakresie jest aparat pojęciowy zawarty w Konstytucji i poprzednich ustawach ustrojowych (nadzór nad orzekaniem – art. 183 ust. 1 Konstytucji RP, zapewnienie sędziom odpowiednich warunków pracy – art. 178 ust. 2 Konstytucji RP, organizacja sądów – Rozdział 2 PrUSP).

Podsumowanie

Kryzys konstytucyjny, wyrażający się m.in. w podważeniu zasad niezawisłości sędziów i niezależności sądów, uświadomił konieczność nowej konkretyzacji ustawowej zawartych w Konstytucji gwarancji tych zasad związanych z powoływaniem sędziów na stałe (art. 179), nieusuwalnością i nieprzenoszalnością sędziów (art. 180 ust. 1–5), nakazem zapewnienia sędziom odpowiednich warunków pracy (art. 178 ust. 2), udziałem Krajowej Rady Sądownictwa w podejmowaniu decyzji dotyczących sędziów (art. 179 i 186). Gwarancje

te powinny być doprecyzowane w ustawach ustrojowych w taki sposób, aby możliwe było faktyczne odejście od dotychczasowego „urzędniczego” modelu sprawowania władzy sądowniczej, co wymaga rezygnacji z systemu awansowego sędziów, struktury hierarchicznego podporządkowania organów sądów oraz wyeliminowania nadzoru nad sądami innego aniżeli nadzór nad orzekaniem sprawowany przez SN.

Dla realizacji prawa do rozpatrywania spraw sądowych w sposób sprawiedliwy i bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), konieczny jest wybór sędziów o najwyższych kwalifikacjach moralnych i intelektualnych, a także właściwa organizacja sądów, zapewnienie odpowiednich warunków funkcjonowania sądów oraz skuteczność nadzoru nad orzekaniem sprawowanego przez SN. Wybór sędziów dokonywany przez KRS powinien być pozbawiony elementów kooptacji i poprzedzony konkursem dla kandydatów przeprowadzanym przez niezależny, kompetentny podmiot, natomiast nadzór orzeczniczy SN powinien obejmować m.in. dokonywanie ocen okresowych sędziów w początkowym okresie sprawowania przez nich urzędu. Organizacja sądów oraz sprawy osobowe sędziów, jako ściśle związane z niezależnością sądów i niezawisłością sędziów, powinny należeć wyłącznie do KRS i w związku z tym kompetencje Rady powinny obejmować tworzenie i znoszenie sądów i wydziałów w sądach, określanie miejsca urzędowania sędziów i zmianę tego miejsca (przenoszenie i delegowanie sędziów), przy czym zmiana miejsca urzędowania sędziego w żadnym przypadku nie powinna być traktowana jako awans. Za organizację pracy w poszczególnych sądach i zapewnienie sędziom odpowiednich warunków pracy powinny odpowiadać organy tego sądu (wybierany przez sędziów prezes i organy samorządu sędziowskiego). Z uwagi na wrażliwość materii związanej z niezawisłością sędziów i niezależnością sądów, wszystkie regulacje odnoszące się do relacji między KRS, SN, MS, organami sądów i sędziami muszą być precyzyjne i jednoznaczne, przy czym opisując te relacje pozostać należy w kręgu pojęć zastanych (nadzór nad orzekaniem, zapewnienie sędziom odpowiednich warunków pracy, organizacja sądów) i zbędne jest wprowadzania do ustroju sądów nowych, niejednoznacznych pojęć (zarządzanie sądami, monitorowanie urzędowania sądów, ewaluacja działalności sądów), znajdujących zastosowanie w relacjach między podmiotami, w których nie występuje kluczowy dla władzy sądowniczej element niezawisłości.

SUMMARY

A new model of the office of judge. Comments on the draft laws presented by SSP Iustitia

The experiences of recent years have shown that changes are necessary in the laws governing the structure of the courts in Poland to strengthen the guarantees of judicial independence and the independence of judges as enshrined in the Constitution. The principles for appointing judges should be revised to allow the best candidates from other legal professions, not

just graduates from judicial schools and those previously employed in courts, to become judges. Once appointed, a judge should not seek promotion or a position within the court. The National Council of the Judiciary should be responsible for the organization of the courts, while the management of individual courts should be overseen by the president of the court elected by judges and by judicial self-governance bodies.

Key words: Constitution, independence of judges, appointment of judges, organization of the courts, court management

REKLAMA

BESTSELLEROWE zbiory aktów prawnych

NOWOCZESNA OPRAWA W WYGODNYM FORMACIE

z marginesami ułatwiającymi szybkie odnalezienie poszczególnych aktów prawnych

PRAKTYCZNE TABELY PODSUMOWUJĄCE ZMIANY

wykaz terminów wejścia w życie zmian oraz artykułów, których zmiany dotyczą

DOSTĘP ONLINE

do wszystkich aktów prawnych zawartych w zbiorze



Zamawiaj online na ksiegarnia.beck.pl
 telefonicznie **+48 81 461 33 00**
 lub kup w **księgarniach prawniczych C.H.Beck**



Adresy księgarni
stacjonarnych